

รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปียั่งยืน
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน*
ECOTOURISM MANAGEMENT MODEL SUSTAINABLE TAPEE RIVER
BASIN WITH COMMUNITY PARTICIPATION

ภัชลดดา สุวรรณวล

Patchlada Suwannual

พระอธิการวิชชัย แสงโสภณ

Phraathikan Thawatchai Saengsophon

อำพล ปุญญา

Amphon Poonya

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surat Thani Buddhist College, Thailand

E-mail: patchlada_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ 2) นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประชาชนชาวบ้าน 2) นักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน 3) นักวิชาการด้านวัฒนธรรม และ 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 24 คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัย พบว่า 1) แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวในด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว สภาพภูมิทัศน์ที่เป็นธรรมชาติ ทรัพยากรน้ำ ป่าไม้ อุดมสมบูรณ์ มีความเป็นเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีศรีวิชัย ด้านสภาพแวดล้อมมีภูมิทัศน์พื้นที่เป็นพื้นที่ป่าสถานที่รวบรวมพันธุ์ไม้ต่างๆ มีป่าชายเลนที่สมบูรณ์ บ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น สภาพน้ำมีเกลือแร่เจือปน ดินป่าพุน้ำเค็ม บรรยากาศร่มรื่น เงียบสงบ เหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรมด้านความสะดวกในการเข้าถึงมีความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงชุมชน สภาพของเส้นทางสะดวก ถนนคอนกรีต ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีที่พัก ร้านอาหาร การคมนาคมขนส่ง ไฟฟ้า ประปา ป้ายบอกทาง และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งร่วมแรงร่วม

* Received January 21, 2022; Revised February 5, 2022; Accepted February 22, 2022

ใจกันสร้างเป็นศูนย์เรียนรู้ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และ 2) การเสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาป่อยั่งยืนโดยมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มีชื่อว่า “SLOW LIVE MODEL” มีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) ชุมชนเข้มแข็ง 2) ประมงพื้นบ้าน 3) โดยธรรมชาติ 4) ทรัพยากรน้ำ 5) ผู้นำชุมชน 6) อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น 7) คุณธรรม คุณงามความดี และ 8) การเรียนรู้

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการ, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, ลุ่มแม่น้ำตาป่อย, ยั่งยืนการมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the potential of eco-tourism management and (2) to propose a model of eco-tourism in the Tapee River Basin. This is a qualitative research based on the study of documents, in-depth interview and group chat. Choose a specific example. The main informants were divided into 4 groups, namely 1) village scholars 2) academicians in sociology and community development 3) cultural scholars and 4) tourism experts, totaling 24 people. The results of the research found that (1) tourist attractions of the Tapee River Basin community Has the potential to manage tourism in terms of the value of tourist attractions Natural landscape, water resources, forests, fertile, are unique in history and archaeological Srivijaya. In terms of the environment, there is a landscape, the area is a forest floor where various plant species are gathered. There is a complete mangrove forest. natural hot spring local identity The water is contaminated with mineral salts. saline swamp forest soil The atmosphere is shady and quiet, suitable for meditation practice. In terms of accessibility, it is convenient to travel to the community. The condition of the route is convenient, concrete roads, facilities include accommodation, restaurants, transportation, electricity, water supply, signposts and community participation, with strong community leaders working together to build a learning center for the whole agency. public and private sectors, and (2) the proposal of sustainable tourism management in the Tapee River Basin with community participation named "SLOW LIVE MODEL", which has an important component, which is a strong community. Indigenous fisheries by

nature, water resources, community leaders, local identity, virtues, virtues and learning.

Keywords: Management model, ecotourism, tapee river Basin, Sustainable community participation

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ ร่วมคิด ดำเนินการได้ผลประโยชน์ และบำรุงรักษา เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (พจนา สวนศรี, 2546)

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยทั่วไปเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่ยังคงดำรงไว้ ซึ่งสภาพดั้งเดิมของระบบนิเวศท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ 2) นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ สามารถจำแนกได้ 4 ประเภท 2.1) นักท่องเที่ยวเน้นความสำคัญในการศึกษาค้นคว้าขณะที่เที่ยวชมธรรมชาติ 2.2) นักท่องเที่ยวที่เน้นเจาะจงไปเที่ยวสถานที่ธรรมชาติโดยเฉพาะ เพื่อจะได้รู้เข้าใจในธรรมชาติหรือประเพณีท้องถิ่น 2.3) นักท่องเที่ยวที่ชอบไปสถานที่แปลกๆ ที่ไม่เคยไปมาก่อน 2.4) นักท่องเที่ยวที่บังเอิญต้องไปชมธรรมชาติ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมท่องเที่ยวที่ตนเองเลือกไป 3) การตลาด นับเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงนักท่องเที่ยวให้ไปเที่ยวเป็นสื่อกลางระหว่างนักท่องเที่ยวผู้ประกอบการ และแหล่งท่องเที่ยวในการให้ข้อมูลเพื่อเป็นการช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจว่ารูปแบบของการท่องเที่ยวในลักษณะเช่นนี้เหมาะสมกับความสนใจและตรงตามความต้องการของตนเองหรือไม่ 4) การบริการ ต้องเน้นการให้ข้อมูลข่าวสารและการบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น บริการด้านสื่อความหมายธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น การจัดที่พักสวดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีคฤหาสน์นำทางในการเดินป่า (ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์ และสุรเชษฐ์ เชษฐมาส, 2539)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นอีกรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งที่น่าสนใจถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

ความอยู่รอดของชุมชนขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรธรรมชาติวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน คนในชุมชนมีความเชื่อมโยงผูกพันกับทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน สร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชนในการเผยแพร่ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ผู้นิยมมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สร้างความร่วมมือของหน่วยงานในการทำงานเป็นพันธมิตรร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2564) หลักเกณฑ์การพิจารณา และการกำหนดศักยภาพหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวไว้ดังนี้ 1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวิถีชีวิต 2) ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทางระยะเวลาจากตัว เมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่าง ๆ ระบบไฟฟ้า ประปาโทรศัพท์และการรักษาความปลอดภัย 4) สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่นๆของแหล่งท่องเที่ยว 5) ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ข้อจำกัดทางด้านบริการสาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 6) ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการดึงคนจากภายนอกมาเรียนรู้ชุมชน แรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน คือ วิถีชีวิตที่แตกต่าง วัฒนธรรมดั้งเดิมและแหล่งท่องเที่ยวที่มีความอุดมสมบูรณ์ จุดดึงดูด คือ วิถีชีวิตที่เรียบง่ายและมีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นรายได้เสริมที่สามารถนำรายได้นั้นไปดำรงชีพ โดยที่คนในชุมชนยังคงดำเนินวิถีดั้งเดิมหรือเป็นการสร้างทางเลือกเรื่องรายได้ให้กับบางครอบครัว ในการสร้างอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวสร้างงานให้กับคนในชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชนและสาธารณประโยชน์ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นสิ่งสะท้อนความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งนับเป็นเรื่องที่ดีที่นักท่องเที่ยวทุกคนต่างคิดที่จะคืนสิ่งดีๆให้กับโลกและธรรมชาติ โดยมีการทำผลสำรวจและพบว่าเหตุผลหลัก ๆ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ร้อยละ 60 ประทับใจกับทิวทัศน์ธรรมชาติ การได้ออกไปเห็นความงามของธรรมชาติ ได้ทำให้คนตระหนักถึงความสำคัญ อีกทั้งการได้สัมผัสและเรียนรู้สภาพแวดล้อมโดยตรง เช่น การเดินป่า การศึกษาสถานที่โบราณคดี ประวัติศาสตร์ นับเป็นประสบการณ์ล้ำค่าที่มีประโยชน์ต่อชีวิตร้อยละ 54 เห็นผลกระทบจากการท่องเที่ยว เพราะทุกวันนี้สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆมากมาย ถูกทำลายจากความพึงพอใจ แต่กลับบ่งบอกถึงการไม่รับผิดชอบต่อสังคมร่วมกันร้อยละ 47 ได้รับ

สิ่งดี ๆ จากการท่องเที่ยว นอกจากความสวยงามในเชิงทัศนียภาพ การได้เห็นวิถีชีวิตและร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนท้องถิ่นอย่างใกล้ชิดเป็นอีกเหตุผลที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวหันมาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กันเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีศักยภาพเป็นจำนวนมาก แต่ในรูปแบบการท่องเที่ยวจะมีเฉพาะจุดเท่านั้น ขาดการเชื่อมโยงกันในการเดินทางท่องเที่ยวแบบต่อเนื่องไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ มีน้อยและยังพบว่า การท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ยังมีปัญหาดังต่อไปนี้ 1) ระบบนิเวศน์ทางทะเลและชายฝั่งถูกใช้ประโยชน์เกินศักยภาพและเกิดความขัดแย้งจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเชิงเศรษฐกิจ 2) ขาดการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีทั้งในเขตชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวหลัก 3) ภาครัฐขาดประสิทธิภาพทำงานแก้ปัญหาระยะสั้นขาดความต่อเนื่องเชื่อมโยงการพัฒนาทุกระดับ 4) ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว 5) มีภาพลักษณ์ด้านลบด้านความปลอดภัย การเอาผิดเอาเปรียบและหลอกลวงนักท่องเที่ยว สินค้าไม่มีคุณภาพ 6) ขาดแคลนบุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ความเข้าใจใน ภาษาต่างประเทศ 7) องค์กรการปกครองท้องถิ่นและชุมชนขาดความรู้ด้านการจัดการภูมิทัศน์และการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น (สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2564) หากมีการนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ดีจะก่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้กลับมาการท่องเที่ยวซ้ำอีก ซึ่งจะทำให้มีรายได้สู่ภาคธุรกิจท่องเที่ยวและชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดใกล้เคียงเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังเกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างความเชื่อมโยงของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดและระหว่างจังหวัดได้ นอกจากนี้ประชาชนในพื้นที่ก็จะได้อุรักษ์และสืบสานวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อให้เกิดอาชีพและรายได้จากชุมชนของตนเอง ขณะที่นักท่องเที่ยวจะได้รับประโยชน์จากรูปแบบการท่องเที่ยวเช่นเดียวกันจากแผนการพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวดังนี้ 1) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดทำฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยว 2) พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ด้านภาษา ด้านแรงงานใช้และไม่ใช้ทักษะ 3) สร้างและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ เช่น กระเช้าลอยฟ้าเชื่อมยอดเขาบริเวณเขื่อนรัชชประภา หรือน้ำตกขนาดใหญ่ 4) สร้างเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวหลักสู่การท่องเที่ยวชุมชน 5) สร้างและพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะ ระหว่างแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนนหนทางช่องทางจราจร (monorail) รอบเกาะสมุย สร้างท่าเรือที่ได้มาตรฐานบริเวณเกาะพะงัน และเขื่อนรัชชประภา 6) พัฒนาระบบความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 7) จัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดทั้งในและต่างประเทศ 8) สร้างและขยายสนามบินที่ได้มาตรฐานสากล สามารถตรวจสอบการเข้าพัก (Check in Check-Through) ได้ทันที (สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2564) จากสถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูลดิบสถิติผู้เข้าพักในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี พ.ศ.

2563 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวจำนวน 6,702,396 คน เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2562 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 39,916,251 คน ลดลงจำนวน 33,213,855 คน ในปีพ.ศ. 2563 มีรายได้จากการท่องเที่ยว จำนวน 1,172.06 ล้านบาท ในจากสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักในแหล่งท่องเที่ยว (สำนักงานสถิติจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2563)

จากสถานการณ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปืออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เห็นถึงศักยภาพในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปือ และเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปืออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การที่มีนักท่องเที่ยวสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมคนท้องถิ่น เป็นตัวกระตุ้นอีกทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และมีชีวิตชีวาในการนำเสนอข้อมูลความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน การมีพื้นที่ทางสังคม ได้รับการยอมรับจากคนภายนอก เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชน ทำให้เยาวชนคนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของชุมชนตนเอง ช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยว มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน เป็นการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของลุ่มแม่น้ำตาปืออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปืออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปืออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน นักวิชาการด้านวัฒนธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งหมดจำนวน 24 คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อ

เสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปืออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่อาศัยในชุมชนบ้านห้วยทรัพย์ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านธารน้ำร้อน กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนไขเค็ม และกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนเกาะเสร็จ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นตัวแทนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของลุ่มแม่น้ำตาปือ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประชาชนชาวบ้านเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนละ 3 คน มี 4 ชุมชนรวมจำนวน 12 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน กลุ่มนักวิชาการด้านวัฒนธรรมจำนวน 4 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว 4 คน รวมทั้งหมด 24 คน ในการศึกษาผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ชุมชนเป้าหมายของประชาชนบริเวณลุ่มแม่น้ำตาปือ วิธีชีวิตคนตามลุ่มแม่น้ำตาปือเป็นตัวกำหนด กล่าวคือ การใช้เส้นทางน้ำสัญจรไปมา และการตั้งบ้านเรือนใกล้ริมแม่น้ำตาปือ การอาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติในการดำรงชีพ เช่น การประมงพื้นบ้าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาประกอบ ศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปือ จำนวน 24 คน โดยการขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยสัมภาษณ์แบบพูดคุยกันปกติเพื่อให้ได้ข้อมูลและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแบบปลายเปิดหรือความคิดเห็นอย่างอิสระรวมทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยใช้กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก และการสัมภาษณ์เชิงลึก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปืออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ระยะที่ 1 วิเคราะห์องค์ความรู้จากเอกสาร/และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปืออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ระยะที่ 2 รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปืออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้นำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปวิเคราะห์เอกสาร

ระยะที่ 3 นำข้อมูลมาสังเคราะห์เพื่อนำองค์ความรู้มาประกอบเพื่อวิเคราะห์กำหนดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปืออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้เห็นถึงกระบวนการ กลไก และรูปแบบที่ชัดเจนเพื่อประกอบใช้เป็นข้อมูลในนำองค์ความรู้ และบทเรียนจากการวิเคราะห์เอกสาร

ระยะที่ 4 สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาสร้างเป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปืออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ระยะที่ 5 รับรองรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กลุ่มแม่น้ำตาป้อย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 6 การสรุปผลการวิจัยเพื่อนำเสนอต่อสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การจัดเรียงข้อมูลอุปนัยที่ตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กลุ่มแม่น้ำตาป้อย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้ประเด็นที่ศึกษาที่กำหนดไว้ในแต่ละประเด็นที่ได้จากเอกสาร ตำราทางวิชาการและสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ และการสัมภาษณ์ เชิงลึกพร้อมทั้งกับอาศัยแนวคิด ทฤษฎีมาเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อนำมาประมวลผลวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลออกมาโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อค้นหา รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กลุ่มแม่น้ำตาป้อย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของกลุ่มแม่น้ำตาป้อย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลนำเสนอผลโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ สามารถสรุปเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1.1 ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีศักยภาพเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่คงเป็นความธรรมชาติมากที่สุด แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี สถานปฏิบัติธรรมชั้นแนวหน้าของเมืองไทย แหล่งบ่มเพาะความรู้ทางพระพุทธศาสนา โบราณสถานอันศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชาของภาคใต้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

“สภาพภูมิทัศน์ที่เป็นธรรมชาติ ประกอบด้วย ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ มีความอุดมสมบูรณ์ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ แหล่งน้ำ และสัตว์หลากหลายชนิด และมีทิวทัศน์สวยงาม หาดแหลมโพธิ์ บ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนการทอผ้าไหม สัมผัสวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน” (เศรษฐพงศ์ โพธิ์โพ้น, 2561)

“มีความเป็นเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีศรีวิชัย สวนโมกษพลาราม สถานปฏิบัติธรรม แหล่งบ่มเพาะความรู้ทางพระพุทธศาสนาตามแนวคำสอนของท่านพุทธทาส โบราณสถานอันศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชาของภาคใต้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น วัฒนธรรมและประเพณีซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้” (สันติ คงเจริญ, 2561)

1.2 ด้านสภาพแวดล้อม มีศักยภาพด้านสภาพแวดล้อม ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ได้ชื่อว่าเป็น “ป่าเมซอนเมืองไทย” มีระบบนิเวศแบบ 2 น้ำ หรือเรียกว่าน้ำกร่อย มีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพรรณไม้และพันธุ์สัตว์น้ำ โดยเฉพาะมีป่าชายเลนที่สมบูรณ์ บริเวณชายทะเล มีทิวทัศน์สวยงาม

“มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ แหล่งกำเนิดและที่อยู่อาศัยของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำ มีป่าชายเลนที่สมบูรณ์ มีความร่มรื่นด้วยเงาของต้นลำแพน บ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น สภาพน้ำเป็นน้ำที่มีเกลือแร่เจือปน เป็นดินป่าพรุน้ำเค็ม ป่าชายหาดและป่าดิบชื้น” (ไกรรงค์ ธรรมบำรุง, 2561)

“ภูมิทัศน์พื้นที่เป็นพื้นที่ป่าสถานที่รวบรวมพันธุ์ไม้ต่างๆ บรรยากาศร่มรื่น เยียบสงบ เหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรม หุ่นามีความเป็นธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์” (กิตติพงษ์ บุญกันภัย, 2561)

“หาดแหลมโพธิ์ มีหาดทรายขาวสวยงาม และสวนสาธารณะแหลมโพธิ์ มีต้นโกงกาง ต้นลำพู ลำแพน เกาะเสร็จ และกลุ่มทอผ้าไหม” (สุทิน สิทธิเดช, 2561)

1.3 ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงชุมชน การเดินทางสามารถใช้เส้นทางถนนสายพุนพิน-สุราษฎร์ธานี เป็นถนนคอนกรีตตลอดเส้นทาง สามารถเข้าถึงได้โดยรถยนต์ส่วนบุคคลหรือมอเตอร์ไซด์ หรือการบริการรถเช่าเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

“มีศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึง กล่าวคือ ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงชุมชน สภาพของเส้นทางสะดวก ถนนคอนกรีตตลอดเส้นทาง ระยะทางไม่ไกลจากตัวเมืองสุราษฎร์ธานี ใช้เส้นทางชนบทหมายเลข 4112 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 41 สามารถเดินทางได้ทุกช่วงฤดูกาล” (สมชาย รักเดช, 2561)

1.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับและบริการแก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวกสบายในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ประกอบด้วย ที่พัก อาหาร สัญญาณโทรศัพท์ ห้องน้ำ การจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

“มีศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ 1) ที่พัก 2) ร้านอาหาร 3) การคมนาคมขนส่ง 4) กิจกรรมสันทนาการ 5) ไฟฟ้า 6) น้ำประปา 7) อื่น ๆ เช่น ป้ายบอกทาง แพนผัง บริเวณแหล่งท่องเที่ยว ป้ายประกาศเตือนข้อควรระวัง 8) ร้านค้าตลอดเส้นทาง และ 9) การจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวไม่ให้เกิดขีดความสามารถในการรองรับ 10) ระบบการสื่อสารมีสัญญาณทุกเครือข่าย” (สิริพร แก้วมีศรี, 2561)

1.5 ด้านการมีส่วนร่วม มีศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม ผู้นำชุมชนร่วมกับโครงการ SMLสร้างศูนย์เรียนรู้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างทางเดินศึกษาธรรมชาติในป่าชายเลน โดยมีผู้ร่วมโครงการในองค์กรภาครัฐได้แก่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสุราษฎร์ธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบลลิเล็ด เครือข่ายชุมชนชายฝั่ง องค์กรเอกชน บริษัท เซฟรอนประเทศไทยสำรวจและผลิต จำกัด ได้ร่วมกับพันธมิตรดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

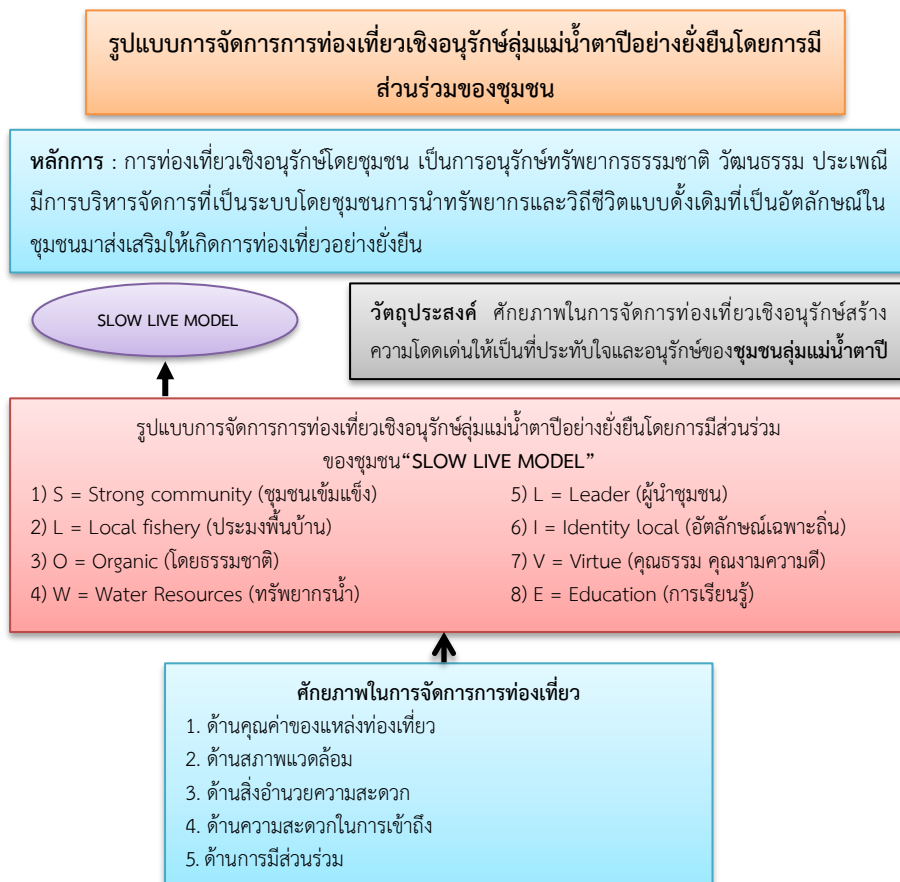
“มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ร่วมแรงร่วมใจกันมาสร้างเป็นศูนย์เรียนรู้ เกี่ยวกับระบบนิเวศป่าชายเลน โดยมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชน นำโดยพระครูสุกิตติธรรมคุณและผู้นำชุมชนชาวบ้านและผู้มีจิตศรัทธาทัวร์ไป” (พระครูสุกิตติธรรมคุณ, 2561)

“ชาวบ้านรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาชุมชน โดยมีผู้นำชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนเป็นแกนหลักในการดำเนินการโดยใช้สถานที่วัดมูลเหล็กก่อสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดจัดทำโครงการป่าในเมือง เพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่า เพื่อสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคราชการท้องถิ่น เอกชนและประชาชนในการสงวน อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ชาวบ้านสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืน” (สมชาย รักเดช, 2561)

2. เสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปืออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย 1) S = Strong community (ชุมชนเข้มแข็ง) หมายถึง ชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการปัญหาของตนเองได้ในระดับหนึ่ง ด้วยการมีผู้นำที่มีความสามารถ มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานวัฒนธรรม ความเชื่อ คุณค่าดั้งเดิม ศาสนา และเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งพาเอื้อเฟื้อกันและกัน โดยแต่ละชุมชนได้ใช้ศักยภาพของตนเองเข้ามีส่วนร่วมและจัดการปัญหาได้ด้วยตนเองภายใต้ความร่วมมือและสนับสนุนจากองค์กรภายนอก 2) L = Local fishery (ประมงพื้นบ้าน) หมายถึง ประมงพื้นบ้านเป็นการประมงที่ถือเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน เพื่อดำรงชีพของชุมชนในพื้นที่ 3) O = Organic (โดยธรรมชาติ) หมายถึง สภาพแวดล้อมยังคงเป็นธรรมชาติ รูปแบบความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิตด้วย เช่น ห่วงโซ่อาหาร การพึ่งพาอาศัย การอ้างอิงอาศัย สัตว์กินเนื้อ สัตว์กินพืช การอาศัยได้ในพื้นที่เฉพาะ เช่น สัตว์น้ำ หรือสัตว์บก 4) W = Water Resources (ทรัพยากรน้ำ) หมายถึง มีแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อชีวิตคนพืชและสัตว์มากที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย 5) L = Leader (ผู้นำชุมชน) หมายถึง ผู้ที่มีบทบาทในการนำพาชุมชนสู่การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการและกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนให้อยู่ดี มีสุขได้

6) I = Identity local (อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น) หมายถึง ลักษณะเฉพาะถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชุมชนในเรื่องของงาน ประเพณี วัฒนธรรม อาหารการกิน การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย วิถีชีวิตชุมชน การประกอบอาชีพ และภาษาถิ่นของชุมชนนั้น ๆ และชุมชนยังคงสามารถรักษา วัฒนธรรมวิธีแบบเดิม ๆ ไว้ จนเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น ไช้เค็มไชยา บ่อน้ำพุร้อน 7) V = Virtue (คุณธรรม คุณงามความดี) หมายถึง มีสถานที่ที่ปฏิบัติธรรมสวนโมกขพลาราม แหล่งบ่มเพาะความรู้ทางพระพุทธศาสนา ของท่านพุทธทาสภิกขุ โบราณสถานอันศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชาของภาคใต้ 8) E = Education (การเรียนรู้) หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ ประสพการณ์ และลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือนได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี บุคคลสำคัญในท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาป่อยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

อภิปรายผล

ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี

ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีศักยภาพด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวคือ สภาพภูมิทัศน์ที่เป็นธรรมชาติ ประกอบด้วย ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ มีความอุดมสมบูรณ์ ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ แหล่งน้ำ และสัตว์หลากหลายชนิด และมีทิวทัศน์สวยงาม บ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนการทอ ผ้าไหม สัมผัสวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน มีความเป็นเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีศรีวิชัย สวนโมกขพลารามสถานปฏิบัติธรรม แหล่งบ่มเพาะความรู้ทางพระพุทธศาสนาตามแนวคำสอนของท่านพุทธทาส โบราณสถานอันศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชาของภาคใต้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น วัฒนธรรมและประเพณีซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิเชษฐ์ ภูมิพาณิชย์ และคณะ การวิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ตำบลเนินเพิ่มเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของประเทศมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่หลากหลาย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ และรับจ้างทั่วไป เริ่มมีบางส่วนเข้าสู่อาชีพให้บริการแก่นักท่องเที่ยว คนในชุมชนเริ่มต้นตัวกับการท่องเที่ยวและสนใจที่จะเข้าร่วมพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตน ซึ่งในจำนวน 19 หมู่บ้านมี 5 หมู่บ้าน ที่พื้นที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยว และแสดงเจตจำนงที่จะร่วมทำงานพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่กับอุทยาน ด้วยทุนเดิมของพื้นที่และทุนใหม่คือแหล่งท่องเที่ยวที่ค้นพบใหม่ (พิเชษฐ์ ภูมิพาณิชย์ และคณะ, 2559) และสอดคล้องกับแนวคิดของพจนาน สุวนศรี การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมสังคมและวัฒนธรรม โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (พจนาน สุวนศรี, 2546)

ด้านสภาพแวดล้อม มีศักยภาพด้านสภาพแวดล้อม คือ ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ แหล่งกำเนิดและที่อยู่อาศัยของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำ มีป่าชายเลนที่สมบูรณ์ มีความร่มรื่นด้วยเงาของต้นลำแพน บ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น สภาพน้ำเป็นน้ำที่มีเกลือแร่เจือปน เป็นดินป่าพรุน้ำเค็ม ป่าชายหาดและป่าดิบชื้น ภูมิทัศน์พื้นที่เป็นพื้นที่ป่า สถานที่รวบรวมพันธุ์ไม้ต่าง ๆ บรรยากาศร่มรื่น เงียบสงบ เหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรม สภาพแวดล้อมเป็นโบราณสถานทางประวัติศาสตร์แบบศรีวิชัย ทุ่งนาที่มีความเป็นธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีหาดทรายขาวสวยงาม และสวนสาธารณะแหลมโพธิ์ มีต้นโกงกาง ต้นลำพู ลำแพน เกาะเสร็จ และกลุ่มทอผ้าไหม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิพนธ์ วุฒิชัยและคณะ ในการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาตำบลบางชัน จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า

ศักยภาพด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีทรัพยากรที่เป็นวัตถุดิบที่เอื้อต่อการประกอบการท่องเที่ยว มีตั้งสวยงาม เช่น แหล่งท่องเที่ยวสร้างอาชีพสร้างรายได้ มีดิน ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เอื้อต่อการดำรงชีพ ความเข้มแข็งอยู่ในระดับมาก มีระบบชลประทาน มีโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า (นิพนธ์ วุฒิชัยและคณะ, 2554) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิพย์สุดา พุฒจรรยาว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของพื้นที่แหล่งทรัพยากรธรรมชาติอันหลากหลายของชุมชน เป็นการเน้นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลักมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ (ทิพย์สุดา พุฒจรรยา, 2560)

ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า มีศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึง กล่าวคือ ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงชุมชน สภาพของเส้นทางสะดวก ถนนคอนกรีตตลอดเส้นทาง สามารถเข้าถึงได้โดยรถยนต์ส่วนบุคคลหรือมอเตอร์ไซด์ หรือการบริการรถเช่า เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ระยะทางไม่ไกลจากตัวเมืองสุราษฎร์ธานี ใช้เส้นทางชนบทหมายเลข 4112 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 41 สามารถเดินทางได้ทุกช่วงฤดูกาล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วชิรญาณ วีระประพันธ์ การวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเชียงใหม่ ไนท์ซาฟารี ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการเข้าถึงมีความสะดวกในการเดินทาง เป็นสิ่งที่เข้าถึงง่ายจากตัวเมืองมีถนนทางเรียบ 2 เส้นทางที่รถทุกชนิดสามารถวิ่งได้ ดังนั้นจึงไม่เป็นที่อุปสรรคในการมาเยี่ยมชม นอกจากนี้จะนำรถส่วนตัวมาแล้ว นักท่องเที่ยวยังสามารถใช้บริการรถสองแถวและรถประจำทางได้ซึ่งเป็นที่สะดวกในการเดินทางมาสู่เชียงใหม่ไนท์ซาฟารีอีกทั้ง หากนักท่องเที่ยวเดินทางมาแล้ว สามารถเดินทางต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ไม่ไกลจากเชียงใหม่ไนท์ซาฟารีมากนัก อาทิ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสวนผึ้ง สวนเฉลิมพระเกียรติฯราชพฤกษ์ (พืชสวนโลก) วัดพระธาตุคอกยาค่า (วชิรญาณ วีระประพันธ์, 2551) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัชชัย สุจริต การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ภูมิทัศน์ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ชัชชัย สุจริต, 2557)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเพื่อรองรับและบริการแก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวกสบายในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร การคมนาคมขนส่ง กิจกรรมสันทนาการ ไฟฟ้า น้ำประปา อื่น ๆ เช่น ป้ายบอกทาง แผนที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว ป้ายประกาศเตือนข้อควรระวัง ร้านค้าตลอดเส้นทาง และการจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวไม่ให้เกิดขีดความสามารถในการรองรับ ระบบการสื่อสารมีสัญญาณทุกเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรชาติ สนิวรรณ ในการวิจัยเรื่อง แนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก

และสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อเพิ่ม ศักยภาพการท่องเที่ยวทางน้ำในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางสัญจร มีการขยายเส้นทางการเข้าสู่ตลาดน้ำตลิ่งชันให้มีขนาดกว้างมากขึ้น รวมถึงการเพิ่มทางเท้าและทางลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและผู้พิการ สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบ สิ่งก่อสร้าง มีการสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและศาลาที่พักสำหรับบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุและผู้พิการ ส่วนสิ่งประกอบบริเวณ มีการเพิ่มเติมต้นไม้ ตู้ ATM ถึงชยะ ป้อมยาม และห้องน้ำสาธารณะสะอาดและมีจำนวนพอเพียงต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงป้ายบอกข้อมูล แผนที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว กลุ่มผู้สูงอายุ และผู้พิการ (สุรชาติ สินวรรณ, 2557) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัชชัย สุจริต ในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และการจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ให้เกิดขีดความสามารถในการรองรับ (ชัชชัย สุจริต, 2557)

ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า มีศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม คือ มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งร่วมแรงร่วมใจกันมาสร้างเป็นศูนย์เรียนรู้ โดยมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และผู้นำชุมชนชาวบ้านและผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ชาวบ้านรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาชุมชน โดยมีผู้นำชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนเป็นแกนหลักในการดำเนินการโดยใช้สถานที่วัดมูลเหล็กก่อสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดจัดทำโครงการป่าในเมืองเพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่า เพื่อสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคราชการท้องถิ่น เอกชน และประชาชนในการสงวน อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ชาวบ้านสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิพนธ์ วุฒิชัยและคณะ ในการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาตำบลบางชัน จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง มีการประชุมปรึกษาหารือ/ประชาคมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง มีกิจกรรมการเคลื่อนไหว มีการประสานงานระหว่างเครือข่าย มีการรับรู้เรื่องราวมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนมีศักยภาพในการจัดการตนเองสูง มีการเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายทั้งองค์กรของรัฐของเอกชนและประชาชน (นิพนธ์ วุฒิชัยและคณะ, 2554) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิพย์สุตา พุฒจรรยาว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่คนในชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ด้วยการนำเอาทรัพยากรที่อยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุนใน

การดำเนินการการท่องเที่ยวเพื่อเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิตและศักยภาพของคนในชุมชน (ทิพย์สุดา พุฒจร, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การนำเสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สร้างขึ้นในครั้งนี้เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ด้านสภาพแวดล้อม ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการมีส่วนร่วมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่กำลังเป็นที่นิยมในวงกว้างและในระดับสากล หน่วยงานต่างๆ ก็เริ่มออกมารณรงค์และให้ความรู้ในเรื่องนี้กันเป็นอย่างมาก จะต้องกระตุ้นจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นให้พยายามดูแลรักษาและปกป้องทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านั้นโดยไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นผลเสียต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวเพียงเพื่อหวังผลประโยชน์ส่วนตน ให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเพื่อตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเดินทางเข้าไปเยือนและให้ความร่วมมือแก่ชุมชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันเป็นมรดกตกทอดของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้คงสภาพที่ดีต่อไปนาน ๆ ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนด รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีชื่อว่า “SLOW LIVE MODEL” ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) S = Strong community (ชุมชนเข้มแข็ง) 2) L = Local fishery (ประมงพื้นบ้าน) 3) O = Organic (โดยธรรมชาติ) 4) W = Water Resources (ทรัพยากรน้ำ) 5) L = Leader (ผู้นำชุมชน) 6) I = Identity local (อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น) 7) V = Virtue (คุณธรรม คุณงามความดี) 8) E = Education (การเรียนรู้) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) จากผลการวิจัยที่ได้รูปแบบ “SLOW LIVE MODEL” ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินการรักษาฟื้นฟู พัฒนา และต่อยอดให้ภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถดำเนินการได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป จัดทำเป็นข้อเสนอเพื่อถ่ายทอดผลักดันให้เกิดกระบวนการคิดและต่อยอดนำไปสู่การปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ การพัฒนาและแผนปฏิบัติการในระดับพื้นที่ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพบริบทในปัจจุบันต่อไป 2) จากผลการวิจัยพบว่า ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านธารน้ำร้อน ยังขาดการมีส่วนร่วมจากภาครัฐและท้องถิ่น ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น การมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินผล ควรมีประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึงโดยเฉพาะกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีป้ายบอกทาง และการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมให้การท่องเที่ยวเชิง

อนุรักษ์ขับเคลื่อนไปได้ ข้อเสนอแนะการนำวิจัยไปใช้ 1) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านธารน้ำร้อนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพแต่ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้นควรเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านธารน้ำร้อน โดยการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่นของเทศบาล 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนเกาะเสร็จ เป็นแหล่งธรรมชาติที่สวยงามแต่ไม่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้สะดวก ดังนั้นควรเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการเดินทางไปยังเกาะเสร็จ เรือที่ให้บริการนักท่องเที่ยวมีน้อย การเดินทางขึ้นอยู่กับสภาพอากาศและคลื่นลมในทะเล 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านห้วยทรัพย์ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พักไม่เพียงพอและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น แพนผัง ป้ายสื่อความหมาย สถานที่จอดรถ ดังนั้นควรเสริมสร้างศักยภาพด้านที่พักในกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านห้วยทรัพย์ให้เพียงพอกับนักท่องเที่ยว 4) ด้านสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่คงความเป็นธรรมชาติ เช่น กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านห้วยทรัพย์ ควรระมัดระวังนักท่องเที่ยวในเรื่องการให้อาหารลิงแสม 5) ด้านการมีส่วนร่วม ทุกกลุ่มท่องเที่ยวมีส่วนร่วมมากทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงประชาชนในท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการ ร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร เพื่อให้ชุมชนมีอาชีพและมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มทอผ้าไหมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). รายงานประจำปี. เรียกใช้เมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <http://www.mots.go.th/AnnualReport/AnnualReport2562compressed.pdf>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2556). รายงานประจำปี. เรียกใช้เมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2565 จาก http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114
- กิติพงษ์ บุญกันภัย. (11 สิงหาคม 2561). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปืออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. (นางภัชลดา สุวรรณนวล, ผู้สัมภาษณ์)
- ไกรรงค์ ธรรมบำรุง. (30 สิงหาคม 2561). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปืออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. (นางภัชลดา สุวรรณนวล, ผู้สัมภาษณ์)
- ชัชชัย สุจริต. (2557). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

- ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์ และสุรเชษฐ์ เชษฐมาศ. (2539). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. เรียกใช้เมื่อ 31 มกราคม 2565 จาก <http://neung.kaengkhoi.ac.th/kks52/webm.3521/page2.html>
- ทิพย์สุดา พุฒจรรย์. (2560). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิพนธ์ วุฒิชัยและคณะ. (2554). การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษา ตำบลบางชัน จังหวัดจันทบุรี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พจนา สอนศรี. (2546). เอกสารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: กองทุนแคนาดาประจำประเทศไทย.
- พระครูสุกิตติธรรมคุณ. (11 สิงหาคม 2561). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. (นางภัชลดา สุวรรณนวล, ผู้สัมภาษณ์)
- พิเชษฐ์ ภูมิพาณิชย์ และคณะ. (2559). การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.
- วชิรญาณ วีระประพันธ์. (2551). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเชียงใหม่ ในทิวเขาพาลี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เศรษฐพงศ์ โพธิ์พันธ์. (11 สิงหาคม 2561). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. (นางภัชลดา สุวรรณนวล, ผู้สัมภาษณ์)
- สมชาย รักเดช. (6 กันยายน 2561). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. (นางภัชลดา สุวรรณนวล, ผู้สัมภาษณ์)
- สันติ คงเจริญ. (30 สิงหาคม 2561). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. (นางภัชลดา สุวรรณนวล, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2564). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานีระยะ 20 ปี (2560-2579). เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <http://123.242.172.6/yuttasat/document/plan20y.pdf>
- สำนักงานสถิติจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2563). รายงานสถิติจังหวัดสุราษฎร์ธานี. เรียกใช้เมื่อ 29 พฤษภาคม 2565 จาก <http://www.oic.go.th/.PDF>
- สิริพร แก้วมีศรี. (18 สิงหาคม 2561). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. (นางภัชลดา สุวรรณนวล, ผู้สัมภาษณ์)

- สุทิน สติธิเดช. (30 สิงหาคม 2561). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปี อย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. (นางภัชชดา สุวรรณนวล, ผู้สัมภาษณ์)
- สุรชาติ สีนวรรณ์. (2557). แนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางน้ำในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2564). การท่องเที่ยวโดยชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://dasta.or.th/th/microsite>